

Izhaja drugo soboto vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
 Neulerchenfelderstrasse 21.
 Inserati se sprejemajo in poceni zaračunajo.
 Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
 Za Avstrijo celo leto K 1.50
 Za inozemstvo . . . K 2.-
 Posamezne številke h 10.
 Odpriete reklamacije so poštne proste.
 Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 9.

Ljubljana, dne 9. septembra 1911.

IV. leto.

Javna predavanja S. K. S. Z. v Ljudskem domu se prično zopet v torek 3. t. m. Predavanje se bo pričelo redno vsak torek **ob 8. uri zvečer.** Predavanje otvori gosp. **dr. Krek**, ki ho v torek predaval o velezanimivem predmetu: **Kako so se razvile sedanje gospodarske razmere.** Predavanje se bo vršilo v veliki dvorani „Ljudskega Doma,“ kjer je dovolj sedežev tudi za veliko udeležbo. Pridite v torek 3. okt. vsi k predavanju dr. Kreka! Vstop vsakemu prost.

Skrb za jetične.

Ni še prav posebno dolgo, ko se za jetične po tobačnih tvornicah nihče zanimal ni in se ni za jetične delovce in delovke prav nič storilo. Jetične je zdravil tvorniški zdravnik tako v bolniškem stanju, kakor se zdravijo vsi drugi bolniki. Na ta način se seveda proti jetiki ni prav ničesar doseglo. Prav nič se namreč jetika ne omeji po priprostem zdravljenju tvorniškega zdravnika in s premeščenjem v bolniško stanje. Ker se ni ničesar storilo, da bi jetiko omejili, zato se je tudi naravnost grozno razširjala med tobačnim delavstvom.

Pred vsem povzročča, da se jetika med tobačnim delavstvom tako zelo širi, ker odporna moč tobačnega delavstva ni dovolj čila proti povzročitelju jetike. Slabo gospodarsko stanje tobačnega delavstva pa povzročča, da nima tobačno delavstvo dovolj odporne moči proti jetiki. Večino tobačnega delavstva tvorijo delavke, ki predolgo delajo, ker se mora v delo všteti tudi delo doma. Ženska pa tudi potrebuje počitka in več kot moški, tobačna delavka ga pa nima ne v tvornici ne doma. Izžeta naj ima še odporno moč proti jetiki? Prezreti tudi ne moremo in ne smemo, kadar pišemo o jetiki, stanovanjske bede! Luknje, po katerih biva in hira tobačno delavstvo, so prava gnjezda jetike. Slabe plače pri sedanjih draginji nikakor ne zadoščajo, da bi se delavstvo tako

hranilo, kakor bi se moralo. Delo samo s tobakom pa itak zrahlja moč sopil, za to že skrbi smrad in pa tista tobačna režija, ki osobito v Ljubljani ne skrbi za to, da bi se tvornične delavniče tako zračile, kakor se to zahteva od zasebnikov.

Kako da je razširjena jetika med delavstvom v Nemčiji, nam kaže ta-le razpredelnica, ki navaja, koliko jih umrje med 100 za jetiko:

Kamnoseki	90
Kovinarski brusarji	74
Strugarji	71
Tobačni delavci	69
Kovinarski sukači	62
Steklarski brusarji	50
Sedlarji	43
Tkalci	30
Lakirarji	15

Prezreti ne smemo, da gre za moške delavce, medtem ko so razmere pri nas, ko gre za delavke, veliko slabše. Kako grozno da je razširjena jetika po naših tobačnih tvornicah, ne moremo beležiti, ker nimamo o tem natančnih podatkov. Štastitika tobačnih tvornic namreč jetike ne navaja posebej. Štastitična obvestila glavnega ravnateljstva leta 1909 izkazujejo v skupini boleznih »tuberkuloza« in »škrofuloza« skupno s 661 slučajih s 54.294 bolniškimi dnevi. Povprečno je trajala bolezen v tej skupini:

1905	82.1 dneva
1906	78.5 »
1907	95.4 »
1908	82.1 »

Po tej sestavi se bolezen v teh petih letih ni nič zmanjšala. Neko ugodnejšo sliko dobimo, če primerjamo štastitiko smrtnih slučajev v letih 1900, 1905 in 1909. Evo razpredelnico:

Leta 1900 skupno število smrtnih slučajev 384, za jetiko je umrlo 220, na 100 delavcev jih je umrlo 10.4.

Leta 1905 skupno število smrtnih slučajev 355, za jetiko je umrlo 188, na 1000 delavcev 9.1.

Leta 1909 skupno število smrtnih slučajev 28, za jetiko je umrlo 122, na 1000 delavcev jih je umrlo 73.

Nekoliko so se razmere izboljšale, a preostane le še veliko dela, da se razmere izboljšajo, ker umrje 44 odstotkov na jetiki. A tudi te številke ne podajo natančne slike, ker niso vpoštete tiste osebe, ki se radi boleznim vpokojijo.

Nekoliko nam dajo pojasnila tudi poročila obrtnih nadzornikov, ki deloma v svojih poročilih navajajo tudi boleznim. Leta 1910 je umrlo v Saccu 12 oseb, med njimi 7 za jetiko. V Fürstenfeldu je obolelo za jetiko 39 oseb, ki so dobivale bolniško podporo 3465 dni. V Celovcu jih je med 6 umrlo 5 na jetiki. Obolelo je v Celovcu leta 1910 747 oseb, med njimi za jetiko 40. V Siedlicah je obolelo na jetiki 29 oseb, leta 1909 pa 24, umrlo pa 10. V Tahavi je med 100 osebami obolelo za jetiko 5. V Landskronu jih je obolelo 32, v Jičinu jih je pa med 9 osebami umrlo za jetiko 7.

To, kar smo navedli, že dokazuje, kako strašno da je razširjena jetika med tobačnim delavstvom. Kljub ponovnim delavskim zahtevam pa glavno ravnateljstvo ne stori proti jetiki toliko, kolikor bi moralo in kar bi tudi lahko storilo, če bi imelo sploh kaj srca za delavstvo. A škric ti ostane škric. Zase skrbi v prvi vrsti, za delavca pa le toliko, kolikor mora. Tobačno delavstvo zahteva lastno zdravilišče za jetično tobačno delavstvo. Škrici glavnega ravnateljstva so odklonili prošnjo. A ker so hoteli le nekaj radi lepšega napraviti, so sklenili z nekaterimi zdravilišči pogodbe leta 1907, po katerih se sprejemajo vanje tudi tobačnih tvornic jetičniki. Prvotno so za to določili 20.000 kron, katero vsoto so potem zvišali na 30.000, pozneje pa na 40.000 kron.

Mi smo že leta 1907 opozarjali, da se tako ne bo veliko doseglo v boju proti jetiki, ker zasebna zdravilišča ne morejo sprejemati vseh jetičnikov tobačnih tvornic. Naši člani po bolniških odborih so zato že opetovano predlagali in sprejeli prošnje, ki pozivajo glavno ravnateljstvo, da naj se zgradi vsaj lasten paviljon. Sicer bi se tako le še ne rešilo celotno vprašanje, a pomenjalo bi kaj takega le napredek. Škrici glavnega ravnateljstva pa za to niso imeli nobenega smisla, saj ne gre za nje in zato so dozdej še vse take prošnje odklonili.

Kako omejeni in zatelebanj so mero-dajni škrici glavnega ravnateljstva nasproti popolnoma utemeljeni naši zahtevi, nam kaže sledeči zgled:

Bolniška zavoda obeh dunajskih tobačnih tvornic štejeta približno 1700 članov; 5 jih je bilo v Allandu že letos, zdaj so 3, določenih v Alland je 14 bolnikov, ki jih pa ne morejo radi pomanjkanja prostora sprejeti. Li ni ne dokazuje že to, kako upravičena da je naša zahteva? Koliko bolnikov bi lahko rešili, če bi se pričela jetika zdraviti takoj izpočetka. A škric ti nima srca in smisla za delavčevo zdravje, čemu li, saj njemu gre v prvi vrsti za to, da je sam zdrav.

Nič bolje, če ne slabše, je tudi v Ljubljani, osobito pod komando tistega češkega privandranca, ki, ker se ne more oženiti, ker zanj nobena ne mara in dobi povsod košarico, pa pritiska na zdravnike, češ, da je preveč bolnikov in se v svoji otročji prevzetnosti in neprostovoljni fantovski domišljavosti celo norčuje iz obolelih revic tobačnih delavk, strahuje zdravnike in delavstvo, ker ni toliko zavednosti še v tvornici, da bi se s Prossom govorilo po kranjski navadi.

Razmere glede na jetičnike po tobačnih tvornicah se morajo izboljšati. Tobačno glavno ravnateljstvo grozno rado slepi svet, kako da skrbi za delavstvo in kako da je socialno. Pričakujemo, da nauče socialnosti glavno ravnateljstvo poslanci.

Povišanje cen tobačnim izdelkom.

Pod napisom »Povišanje tobačnih cen s stališča monopola (Die Erhöhung der Tabakpreise vom Standpunkte der Rentabilität des Monopols)« je objavil sekčni načelnik in glavni ravnatelj dr. pl. Scheuchstuel v listu »Neues Wiener Tagblatt« dne 1. julija članek, ki gotovo zanima tudi naše bralce, zato ga objavljamo. v. Scheuchenstuel izvaja:

Povišanje cen tobačnim izdelkom dne 1. julija se zelo kritikuje, ker posega v naše narodno gospodarstvo in v proračune mnogih stotisočevih zelo znatno.

Povišanje cen se je izvedlo v prvi vrsti iz državnofinančnih razlogov in sicer zato, ker bi brez 10 milijonov kron povišanju tobačnih izdelkov izkazal proračun 1911. leta desetmilijonski primanjkljaj. O potrebi povišanja z državnopravnega ravnotežnega stališča ni potrebno izgubljeni nobene besede več. Preiskavati marveč hočemo zgolj še, kako se zamore povišanje vtemeljiti s trgovskega stališča.

Proračun za 1910, zadnji sestavljen temeljem starih cen, proračunava po-

trebščino tobačne režije s 100.000.000 K, dohodke z 272.000.000 K, čisti dobiček s 166.000.000 K. Hipno prvi trenutek je navidezno velik, tako da bi se marsikdo smehljaj, ko bi kdo trdil, da je potrebno povišanje s trgovskega stališča. Preiskati se torej mora, če doniša tobačna režija tak dobiček, ki bi zadovoljil tudi stališče zasebnega podjetnika. Da to dožemo, moramo odtegniti od čistega dohodka vse tiste vsote, ki jih dobi država iz tobaka ne kot lastnik tobačne trgovine, marveč kot fiskus, kot država v obliki carin, davkov in pristojbin, ki bi jih dobila država tudi, če bi se nahajala tobačna trgovina v zasebnih rokah popolnoma prosta, ali pa, da bi sicer obstojal celoten ali delen monopol, a bi se proizvajala ali pa prodajala dala v najem kakšni zasebni družbi.

Izločiti podjetniški dobiček iz čistega dohodka tobačnega monopola je zelo težavno, ker se elementi, ki sestavljajo celoto, ne dajo lahko in po številkah natančno določiti. Zato pa tudi ni način izključno eden, marveč so dopustna različna pota. Lahko bi se n. pr. za podlogo računalo tako, da tiči v ceni za vsak tobačni izdelek absolutno ali relativno določena vsota državnih davkov in bi se moralo zgolj dognati, če dobi to vsoto fiskus zgolj kot davek, ali če se ne pritegnejo tudi upravni izdatki, ker stroški monopolove uprave odtegnivši davke ne pokrijejo tvorniške cene popolnoma. V zadnjem slučaju bi se lahko govorilo celo o pasivnosti državne lastne režije v toliko, če bi erar ne dobil tiste popolne vsote, ki bi jo moral dobiti, oziroma ki bi jo dobil v slučaju, ko bi proizvajali tobačne izdelke zasebniki. Država bi v tem slučaju, da govorimo v navadnem jeziku, gori plačala.

Tako računanje bi pa bilo zato težavno, ker se cene posameznih tobačnih izdelkov niso glede na menjajoče se proizvajalne in prodajalne stroške kakor tudi z ozirom na potrebo daljše stabilnosti prodajnih cen ne dajo tako dognati, da bi se lahko dognal trajen davčni prispevek. Monopolov dobiček je marveč pri vsakem monopolskem izdelku odvisen od menjajočih se cen surovega blaga, od plač itd. in je zato včasih večji, včasih manjši in bi se zato tudi državni dohodki menjali.

Druga podmena za izračunanje bi bila, če bi se smatrala ličenčna pristojbina, ki jo zahteva od zasebnikov poleg carine tobačni erar pri uvozu inozemskih tobačnih izdelkov kot tobačni davek in bi se postavke te pristojbine (Kron 30,

Kron 26 in Kron 20 za kilogram cigaret, cigar in drugih tobačnih izdelkov) vporabljalne za namišljeni tobačni davek. A tudi ta podmena bi bila popolnoma napačna, ker dasi obsega licenca gotovo tudi tobačni donesek in ga plača v ceni tobačnih izdelkov konsument, se pa le tudi s tem varuje domač pridelek proti inozemskemu uvozu. To se jasno razvidi, če se primerjajo ličenčne pristojbine s prodajalnimi cenami. Carina in licenca znašata n. pr. pri kilogramu cigaret približno 1000 komadov, 31 K 25 v, medtem ko znaša prodajalna cena, ki obsega proizvajalne stroške poleg prebitka (carina in licenčna pristojbina) l. 1910. za tri četrtine vse prodane množine, zgolj 10, oziroma 20 kron za 1000 cigaret. Licenčna pristojbina je bila zato bistveno višja kakor namišljeni avstrijski tobačni davek in bo tudi ostala pri novih cenah, pri katerih se namerava primerno s povišanjem cen tudi primerno povišati licenčno pristojbino. Neprimerno višino tobačnega davka v razmerju z licenčno pristojbino kaže tudi nova tobačna davčna postava v Nemčiji, ki se zaračunava za 1000 cigaret za neto teže enega kilograma po 1, oziroma 2 feniga vredno cigareto z 12, oziroma 13 markami, medtem ko znaša tu v Avstriji carina in licenca po starih, nižjih postavkah, 31 K 25 v, okroglo 26½ marke. Pot z ozirom na licence nas torej tudi ne dovede do smotra, zato si moramo za računanje poiskati drugačen način.

Sodim, da bomo dobili takole ugoden uspeh. Predpogoj naj bi bil, da bi imeli v Avstriji glede obdavčenja tobaka isti položaj, kakor je že v Nemčiji. Ta podmena je dopustna glede na sličnost gospodarskih razmer v Nemčiji in v Avstriji z gotovimi primernimi omejitvami, o katerih se bo še razpravljalo. Če se na to oziramo, bi se dobile pri avstrijskem tobačnem monopolu z vporabo nemških postavk za carino in notranji davek na podlagi zadnjih znanih podatkov l. 1910. številke, ki izkazujejo 185.700.000 kron čistega dobička. Račun izgleda takole:

A. Uvoz surovega tobaka.

Carina na surovi tobak. (85 mark na meterčni stot)	
za 175.588 meterčnih stotov 14,924.980 mark . . .	17,551.776 K
40% vrednostna carina od 20,764.736 K =	8,305.894 »
Skupaj	25,857.670 K

B. Uvoz tvorničnih izdelkov.

a) Pušalni tobaki (700 mk. carine za met. stot), za 15 met. stot. 10.000 mk.	12.348 K
b) Smodke (270 mark za met. stot), t. j. 134 met. stotov 36.180 mark . . . 40% vrednostne carine od 656.288 mark . . .	42.548 » 262.491 »
c) Cigarete (1000 mark carine za met. stot), za 304 m. stot. 304.000 mk. Ovitkni davek (najvišja postavka 15 mark za 1000 komadov) za 20 milijon. 797 tisoč kom. 311.955 mark	375.504 » 366.850 »
Skupaj	1.041.750 K

C. Davek na domač tobak.

a) Davek na doma pridelani tobak:	
1. cigaretni tobak (45 mk. za met. stot.) t. j. za 29,656 m. st. 1,334.565mk.	1,569.448 K
2. drugi tobak (57 mk. za meterski stot), t. j. za 288.477 m. st. 16,441.479 mark	19,335.119 »
Skupaj	20,904.477 K
b) Ovitkovni davek na cigarete in cigaretni tobak 24,714.962 mark	29,064.477 »
Skupaj	49,869.104 K

Erar bi dobil na podlagi tobačnega davka v Nemčiji l. 1910. samo na tobak in iz davka okroglo 77,000.000 kron. Isti uspeh dosežemo, če računamo na podlagi nemških carinskih in davčnih uspehov za l. 1910. (143,000.000 mark = okroglo 171 milijonov kron) vpoštevši stanovanjski ključ (65 : 29 milijonov prebivalcev).

K dosedanjemu uspehu tobačne carine in davka v vsoti 78,000.000 kron bi dobili še tiste vsote, ki bi jih plačevala zasebna industrija na realnih in osebnih davkih in dokladah ter pristojbinah. Navedeni dohodki, ki so seveda proračunani na podlagi avstrijskih davčnih in pristojbinskih postavah, se lahko proračunavajo z okroglo 32½ milijona. Skupno bi se morala izločiti iz čistega dohodka tobačne resije za l. 1910, da dobimo dejanski nepodjetniški dobiček, približno 73 in pol milijona kron. Če tako računamo, zaključimo, da znaša čisti podjetniški dobiček l. 1910 približno 73 in pol milijona kron. A če kalkuliramo, koliko da je znašal končni podjetniški dobiček, se mo-

ramo ozirati na dve stvari, ki bistveno vplivata nanj. Zelo verjetno bi bilo, da ko bi v Avstriji ne imeli tobačnega monopola, bi bil neposreden davek na tobak pri nas višji, kakor je v Nemčiji. Sicer se to ne more dognati, ker nič ne more znati, kako bi se bilo razvilo obdavčenje tobaka v Avstriji, če bi ne imeli monopola; a v primeri z neposrednimi davki na druge konzumne potrebščine se lahko trdi, da bi naš tobačni davek ne presegal veliko davka, ki ga imajo uvedenega v Nemčiji.

Nadalje se pa moramo tudi ozirati tudi na to, da se je ves račun upiral na to, da bi se dal kaki zasebni družbi v najem, medtem, ko bi v slučaju popolnoma svobodne proizvodnje in prodaje, kakor jo imajo v Nemčiji, se razvila obširna industrija s številnimi postranskimi podjetji, ki bi plačevali državi večji direkten davek. Če vpoštevamo obe navedeni okoliščini in smatramo avstrijsko višjo obdavčitev s 50% nemškega davka, kar v primeri z drugimi konsumnimi davki ni pretirano in da bi prinašala popolnoma svobodna tobačna industrija na direktnih davkih in pristojbinah tudi 50%, bi morali od čistega dobička 73 in pol milijona kron izločiti še 4 in pol milijona kron davkov. Ta vsota bi se še povišala za približno 13 milijonov, če sodimo, da bi bila tudi avstrijska tobačna carina polovico višja kot je nemška, kar se lahko stori, ker bi gotovo Avstro-Ogrska, kjer se pridelava veliko tobaka, z visoko carino čuvala domač tobak. Če vpoštevamo vse okoliščine, se pa skrči poslovni dobiček tobačnega monopola končno na približno 19,500.000 kron, kar bi donosalo komaj 10% obrestovanje 197,000.000 kron, ki so naložene v tobačnih tvornicah.

Sicer se lahko smatra 10% dobiček po zasebni meri kot za zadostno dobičkonosno, za državen obrat pa, osobito kakršen je danes tobačni režijo, to ne zadošča. Zasebni trgovec lahko svoje cene brez težave izpreminja z ozirom na svoje stroške. Državen obrat radi svoje kolosalne velikosti in svoje manj priproste organizacije tega ne more, ker je manj prožen, zato mora obdržati dalje časa stalne cene in jih lahko izpreminja zgolj v dolgih dobah. Položaj je torej tak, da se nahaja tobačna režija že na na spodnjih mejah svoje rentabilitete in ima tudi neizogibne izdatke pred seboj, kakor n. p. vedno višje cene inozemskega surovega blaga; stalno povišanje provizij trafikantom, še ne ustavljeno izboljšanje plač in provizij tobačnega delavstva in druge stvari. V takih okoliščinah bi tudi zasebni

podjetnik zvišal cene svojim izdelkom. Upravi avstrijskega tobačnega monopola se v teh okoliščinah tudi s trgovskega stališča mora pripoznati, da je bila potrebna preosnova cenika, prva pri smodkah po 28 letih, pri cigaretah in tobaku po 30, oziroma 40 letih. To spoznanje bo še močnejše, ker so cene zopet določene za desetletja in se lahko dalje časa računa z obstoječimi cenami. Po drugih državah s tobačnim monopolom se kadi dražji in gotovo ne boljše, kar dokazuje, ker sta celo državi kakor Francija in Italija, ki imata 430 in 300% dobička, medtem ko pa imamo mi zgolj 160, zadnja leta, povišala cene tobačnim izdelkom. — To je sicer zelo lepo načelo, ampak čudimo se zgolj, da ni glavni ravnatelj še zapisal, da država pri tobačnem monopolu „gor“ plača. Papir je res potrpeljiv, osobito takrat, kadar pišejo nanj fabriški direktorji ali pa sekčni načelniki! Brr!

Avstrijska tobačna režija na mednarodni higijenski razstavi v Draždanih.

Mednarodne zdravstvene razstave v Draždanih se je udeležila tudi avstrijska c. kr. tobačna režija. Izložila je v lastnem oddelku. Dva modela predstavljata zavetišča dojenčkov. Manjši model kaže dvorano hajnburškega zavetišča dojenčkov, drugi večji pa zavetišče, ki ga nameravajo napraviti v Joahimovem. Obiskovalcem razstave je na razpolago papir, ki ga je dala natisniti tobačna režija, v katerem slepi in farba svet, kako da skrbi za tobačno delavstvo.

Objavljamo ta papir, da tobačno delavstvo izprevidi, kako znajo lagati tisti škrici glavnega ravnateljstva, kadar hočejo bahati pred svetom. Baharija slove v slovenskem prevodu:

Varstvo žene, matere in dojenčkov po tvornicah c. kr. avstrijskih tobačnih tvornicah.

[Po delovršbah c. kr. avstrijske tobačne režije so zaposlene v pretežni večini delovke. Med 40.800 delovnimi osebami leta 1909 je bilo okroglo 35.000, torej 85,8 odstotkov vseh ženskega spola in le 5800 (14,2 odst.) delovcev.

To druge dežele daleč presegajoče razmerje povzroča, ker noče uprava državnega monopola jemati delavcev zasebni industriji in ker smatra za socialno-politično nalogo nuditi delo in zaslužek številnim ženskim delovnim močem, ki

dobe manj prilike za delo po zasebnih podjetjih.

Prevladanje delavk po tobačnih tvornicah rodi pravno posledico, da se delovni red glede na socialno-politične zahteve ozira na brambo delavke in da se delo ureja z ozirom na žensko moč.

Delovni red prepoveduje težko telesno delo delavkam, kakor tudi nočno delo in prepoveduje delo porodnicam štiri tedne po porodu. Delovna doba je glede na manjšo žensko delovno dobo normirano zgolj na 51 ur, ki so razdeljene na 5112 dni, da dobe delavke eno popoldne prosto za domača dela. Opoldanski odmor je določen z 11, oziroma 11½ uro, da lahko delavke pripravijo svoji rodbini kosilo.

Prevladajoče število delavk tudi dela umevno, zakaj se obsežne blagodejne naprave c. kr. tobačne režije ozirajo deloma izključno na delavke in zakaj da so prikrojene delavkam v korist.

Predvsem se ozira c. kr. tobačna režija na varstvo matere. Čez postavno prepoved o uporabi porodnic pri delu skozi štiri tedne po porodu jim je dovoljeno prekiniti delo dva tedna pred porodom proti popolni plači in se jim, če konstatira zdravnik potrebo, dovoli čez štiri tedne, še dvatredenski plačani dopust. Skupno je dovoljeno porodnicam prekiniti delo osem tednov. Med tem časom se jim deloma izplača polna plača, deloma bolniška podpora.

V tesni zvezi z odredbami glede na varstvo matere pa dela tobačna uprava že leta sem na varstvo dojenčkov in ustanavlja po c. kr. tobačnih tvornicah zavetišča dojenčkov.

V svetlih, dobro zakurjenih, zračnih dvoranah, ki so krajno ločene od delavnic in primerno opremljene, se po strežnicah, ki so glede na oskrbo dojenčkov izurjene, od delavk prinešeni dojenčki pod nadzorstvom tvorniških zdravnikov brezplačno oskrbujejo in kopajo. V gotovih dobah jih doje matere, ki jih po delu neso seboj domov.

Omogoči se tako važna preskrba dojenčkov in se prepreči, da niso dojenčki prepuščeni med delom skrbi nevesčlim osebam, ki gledajo zgolj na to, da imajo dobiček po dojenčkih. Matere so pa tudi lahko brez skrbi za svoje dojenčke.

Ekspozicija c. kr. tobačne režije kaže opravo najmodernejšega zavetišča dojenčkov, ki se ustanovi v c. kr. tobačni tvornici v Joahimovem in dvorano starejšega zavetišča dojenčkov v hajnburški c. kr. tobačni tvornici.

[Ker so se ti zavodi obnesli in delavstvo umeva njih pojem, se bodo hitro

uvedli tudi po drugih tobačnih tvornicah.

Razstava kaže:

A) ODDELEK ZAVODA DOJENČKOV NOVE VRSTE

(določen tobačni tvornici v Joahimovem).

B) MODELI.

1. Model dojenskega zavetišča starejše vrste (ena dvorana dojenskega zavoda v Hajnburgu).

2. Model kopaljšča c. kr. tobačne tvornice v Godingu.

3. Model kuhinje c. kr. tobačne tvornice Dunaj - Ottakring.

4. Model juhnega, mlečnega in zavoda za kavo v pišeški tobačni tvornici.

C. NAČRTI IN RISARIJE DOBRODELNIH ZAVODOV V MAPAH.

a) Projektirani načrti: delavska hiša, tobačna tvornica Sacco, delavski kopalni zavod, tobačna tvornica Dunaj - Ottakring, juhni zavod tobačne tvornice v Saccu.

b) Načrti obstoječih zavodov: delavska stranišča, delavska kopaljšča, delavske hiše, delavski jedilni zavodi.

c) Sesalci prahu po c. kr. tobačnih tvornicah.

d) Grafični izkazi o delovni dobi, plači in o dobrodelnih zavodih.

D. EKSPONIRANE FOTOGRAFIJE IN GRAFIČNI IZKAZI.

1. Diapozitivti: Razgled tobačne tvornice Schwaz. Jedilnica tobačne tvornice Pisek. Delavski park tobačne tvornice Goding. Delavske hiše tobačne tvornice Hajnburg. Delavski park tobačne tvornice Pisek. Delavske hiše tobačne tvornice Viniki. Razgled tobačne tvornice, Joahimovo. Predvrt (juhni zavod) tobačne tvornice Viniki.

2. Fotografije: Marijina kapelica v delavskem parku tvornice Zablotow. Vrt tobačne tvornice v Lincu. Razgled tvornice v Halajnu. Delavsko kopaljšče tobačne tvornice v Krakovu. Upravno poslopje in vrt tobačne tvornice Zablotow. Juhni zavod tobačne tvornice Fürstenfeld. Delavsko kopaljšče tobačne tvornice Viniki. Juhni zavod tvornice Krakov. Delavska stranišča tobačne tvornice Hajnburg. **Rezalni stroji s sesanjem prahu v Ljubljani.** Cigaretalni stroji s sesanjem prahu v Hajnburgu. Velika dvorana v Ljedlecu. Ordinacijska soba Dunaj - Ot-

takring. Kavna kuhinja v Piseku. Jedilna dvorana Tahava. Delavske hiše Hajnburg. Hodnik Dunaj - Ottakring. Dojenški zavod Hajnburg. Juhni zavod Dunaj - Ottakring. Delavska stranišča Zablotow.

3. Kartografični načrti dobrodelnih zavodov po c. kr. tobačnih tvornicah.

4. Grafični izkazi: Umrljivost. Ne-zgodna statistika. Denarni izdatki tobačne režije za dobrodelne namene.

* * *

O farbi, ki se je tu predstavila svetu, bomo še govorili. Danes omenjamo zgolj, da je dika vseh fabriških začasnih direktorjev Pross razstavil zgolj eno ubogo fotografijo. Res, Pross je tak direktor, da prav ničesar razstavil ni, medtem ko so se drugi ravnatelji res postavili. Saj svojo slavno fotografijo naj bi bil poslal v Draždane, gotovo bi vse obiskovalke zbežale, ko bi jo zagledale.

60.000 kron denarja strokovnih društev za socialno demokraški volilni sklad.

Kakor vedno pri vsakih volitvah so tudi pri letošnjih takozvane „svobodne, nepolitične,“ dejansko pa pristne socialno demokraške strokovne zveze bile tiste molzne krave, ki so morale dajati mleko socialno demokraški stranki. Seveda, tega ne bomo nikdar dognali, koliko so znašale vsote, ki so jih iz strokovnih društev porabili za volitve. Koliko mora šteti kaka rdeča organizacija, da postane njen načelnik državnozborski kandidat, umevno ne razbobnajo. Dognati se tudi ne more, koliko morajo prispevati pozamezne skupine in plačilnice deželnim volilnim skladom, kakor tudi ne, koliko da prispevajo krajnim volilnim skladom.

A da znaša zgoraj navedenih 60.000 K le mal del, kar morajo prispevati socialno demokraška strokovna društva volilnemu skladu, je pa brezpogojno gotovo. V dokaz da res porabijo na tisoče kron v volilne namene, navedimo številke, ki jih izkazujejo vsakoletne statistike rdečih strokovnih društev pod zaglavjem „posebni nameni!“ Ta postavka je izkazala:

		V odstotkih skupnih izdatkov
1906 . . .	584.020·45 K	10·41
1907 . . .	920.545·79 “	12·88
1908 . . .	771.705·11 “	9·23

Niti l. 1909 in tudi l. 1910 niso v „posebne namene“ izdane vsote dosegle tiste višine, kakor so jo l. 1907, ko so bile državnozbornske volitve. Seveda, ne trdimo, da so se vse te vsote porabile za volitve, a da so porabili za to stotisoče, nam ni potreba obširnejše dokazovati.

To kar zdaj navajamo, je posneto po „Arbeiter Zeitung“, ki je objavila zbirko za osrednji volilni zaklad. Nismo navedli popolnega izkaza, ker nam gre zgolj za to, da vidimo, koliko so prispevale rdeče strokovne organizacije.

Peki 2000. Delavci ilovčnih izdelkov 200. Dimnikarski pomočniki 50. Izdelovalci košar in otročjih vozičkov 50. Tekstilni delavci 8000. Transportni delavci 1000. Kovinarji XXI. 500. Delavci kemične industrije 4000. Dunajski raznašalci časopisov 59. Izdelovalci zgornjih del 20. Kovinarji VI/I. 100. Livarji 50. Dunajski kiparji 150. Slikarji, pleskarji in lakirarji X. 30. Rokovičarji 50. Kovinarji 15. Izdelovalci glavnikov 25. Krzrnarji plačilnica Döbling 12. Krovci 50. Dunajski kovinarji 5000. Posamentirarji 50. Hišniki XII. 10. Zidarji 2000. Črevljarji 4000. Porcelanski delavci 200. Galanterijski ključavničarji Dunaj 100. Livarji 500. Izdelovalci plošč Časnikarski delavci 100. Slikarji stekla in porcelana 20. Usnjarji 200. Krojači VI. 30. Jermenarji 400. Rokovičarji 500. Raznašalci peciva 20. Zavarovalni nastavljenjci 500. Dunajski mizarji 1000. Kovinarski tiskarji 100. Ščetarji 1 obrok 50. Klobučarji 375. Tapetniki 100. Zlatarji 200. Klavirski delavci 200. Trgovski pomočniki Karlove vari 1 obrok 50. Tesarji 500. Bronce delavci 100. Izdelovalci futuralov 5. Dunajski kovači 100. Dunajski hišniki X. 10. Usnjarski galanterijski delavci 300. Modelni mizarji 150. Tesarji XVI. 20. Lesni delavci 1000. Poštni uslužbenci 200. Slikarji, pleskarji in lakirarji 600. Zidarji Margareten 50. Pivovarnarji 10. Kočijaži 50. Blagajniški ključavničarji 100. Trgovski nastavljenjci Trebič 20. Palčni strugarji 50. Pleskarji XII. 20. Ploščni tiskarji 100. Zidarski delavci VI/4 15. Rokovičarji 25. Rudarji 17. Krajna skupina barvarjev 10. Kotlarji V/3 100. Brusači XIV/2 100. Strokovno društvo Hütteldorf 20. Mašinsti in kurjači Karlove Vari 10. Dunajski izdelovalci not 28. Skupina uslužbencev dunajskih konsumov 400. Lesni delavci XVI/1. 50. Pivovarnarji v Zipfu 20. Lesni delavci X/1. 50. Pravoverstveno in strokovno društvo Fünfhaus 50. 50. Kamnoseki Poller 5. Stekljarji, Nischau 10. Tla-karji 100. Pleskarji X. 20. Vrtarji in hišniki (centrala) 50. Kovinarji XVI/I. 100. Litegrafi in kamnotiskarji 500. Lesni delavci 1000. Krovci 30. Krovci V. 20. Krovci

XVII. 10. Šoferji X. 26. Mlinarski delavci 50. Izdelovalci plošč I. 100. Izdelovalci zgornjih del 50. Livarji X. 1. 100. Tekstilno delavstvo Ebenfurt 20. Kovinarji XVI/3. 50. Kovinarji VI/I. 40. Dunajski steklarji skupina VIII. 50. Ščetarji 50. Kleparji VI/I. 100. Dunajski tapetniki 30. Kovinarji Haidfeld 50. Podobarji 100. Izdelovalci glasovirjev 150. Fotografijski pomočniki 20. Trgovski nastavljenjci 20. Izdelovalci not 10. Trgovski in transportni delavci I/3 200. Dunajski brusači 300. Črevljarji III. 20. Kovinarji XVI in XVII. 100.

Navedene vsote vse znašajo skupaj 51.177 kron.

Priračunati se pa še morata dve postavki, ki sta očitno strokovni, namreč „H. O. K.“ 5000 in v obrambo koalicijske pravice delavcev 4000 kron, tbko da se navedena vsota poviša na 60.000 kron. Teh 60.000 kron je denar strokovnih organizacij, ki se je odtegnil svojemu pravemu namenu in se porabil za politične namene. Da pa ni šlo zgolj za denar strokovnih blagajen, marveč da se je denar vzel celo iz štrajkarskih zakladov, nam dokazuje polemika rdečega „Matallarbeiterja“ v 25. številki (1911.) proti seperatistom, ki so se proti 1500 kronskemu darilu volilnemu skladu iz blagajne livarjev takole uprli:

„Pri deželni konferenci so že protestirali 4 sodrugi in vprašali, iz katere blagajne se je ta denar vzel. Niso mogli umeti, kako da je mogoče ob tako neugodnem času, ko so se izvišali prispevki za 6 vin. in ko so znižali oboelim članom podpore za 60% denar proč metati ...

Razjarjen je nato odgovarjal „Livar“ v rdečem „Metallarbeiterju“:

„Urednikom „Delničkih Listov“ moramo povedati, da imajo avstrijski livarji tudi svobodno organizacijo, ki razpolaga z večjimi denarnimi sredstvi in iz te vsote so se dala na razpolago sredstva mednarodno organiziranim češkim sodrugom ...

Splošno znano je, da obstojajo malone povsod poleg rdečih strokovnih društev tudi radi oblike svobodne organizacije, ki nabirajo štrajkarske fonde. A namesto, da bi rabili štrajkarski fond za to, za kar je določen, ga pa izrabljajo za volilni zaklad. In kaj pravijo člani? Nič. Saj ne smejo niti ziniti. Misliti je postalo pri rdečih sploh nepotrebno in če bi kak sodrug kdaj pričel misliti, pa mu natrobijo, da se mora stranka boriti proti kapitalizmu in da so zato tudi dobro porabljeni darovi porabljeni za volilni zaklad. To seveda ni res. Saj se kapitalizem pri socialni demokraciji prav

dobro počuti, kar je že l. 1907 javno priznal. Tudi po letdšnjih volitvah so tisto potrjevala glasila judovskih bogatašev, kako da so zadovoljna z rdečo zmago na Dunaju.

Celo glasilo socialne demokratske strokovne komisije „Die Gewerkschaft“ je priznalo v svoji 13. številki, da so rdeči s svojo letošnjo dunajsko zmago povečali vpliv kapitalizma. List piše:

„Mesto krščansko socialne stranke prevzame vodilna in odločilna stranka nemška narodna zveza, ki se je ob volitvah znatno ojačila, in ki jo lahko mirno označimo kot stranko fabrikantov, Medtem, ko so bili in so krščanshi socialci še stranka malega moža, rokodelca, malega trgovca in kmeta —, se lahko popolnoma upravičeno trdi, da zastopajo nemški socialci koristi velikih izkoriščevalcev. Zmage slučajno nemškega kapitalizma naj se ne vesele ne Nemci, ne svobodomisleci, ne protiklerikalci, marveč sovražniki delavskega varstva, pšenica cvete zdaj najzagrizenejšim sovražnikom socialne postavodaje.

Zmagali so torej s socialno demokratsko pomočjo najhujši dalavski sovražniki. Sicer tudi socialni demokrati niso nikaki delavski prijatelji. Kulturni boj jim je več, kakor beda delavnega ljudstva. Prva socialnodemokratska izjave po državnoborski volitvi je bila, da je kulturni boj najnujnejša zadeva. Proč s krščanskim naukom, proč z zakonom, to sta naši socialni demokraciji najnujnejši zadevi.

V te namene se morajo pleniti blagajne strokovnih društev. Če bi zato porabili zgolj socialnodemokratski denar, bi se to že še trpelo, a tisoče in tisoče nesocialnodemokratskih delavcev mora prispevati rdeči organizaciji, ker jih prisilijo za to.

Krščanske delavke! Krščanski delavci! To kar ste čitale, dobro premislite. In nikdar v rdeča organizacijo!

VI. skupščina krščanske tobačne delavske zveze v Nemčiji.

Od 13. do 15. avgusta se je vršila v Herfordu na Westfalskem VI. skupščina

naše bratske zveze v Nemčiji. Našo zvezo je zastopal na skupščini tovariš Ullreich.

Pred skupščino se je vršilo zelo lepo in dobrouspelo pozdravno slavlje. Udeležili so se ga zastopniki političnih oblasti, župan mesta Herford, zastopniki duhovščine, več poslancev, kar kaže, da zvezo povsod spoštujejo.

V ponedeljek so se pričela posvetovanja. Iz poslovnega poročila posnamemo, da je število članov poskočilo od 5385 na 7840 članov l. 1910. Tudi blagajna je ugodno napredovala in znaša premoženje 77.000 mark. Sklenili so pobirati krajno pristojbino in odpravili najnižji razred za nove člane. Tudi podporni red se je izboljšal. Povišala se je brezposelna podpora kakor tudi deloma štrajkarska podpora. Uvedla se je tudi podpora porodnicam.

Za načelnika je bil zopet izvoljen zopet dosedanji načelnik Cammann.

V torek so se posvetovali o predmetu: Tobačna industrija in tobačno delavstvo. Poročal je urednik „Zveznega glasila“ Rödlich. Naglašal je, da zavzema krščansko delavstvo nasproti podjetnikom drugačno stališče, kakršno zavzema socialna demokracija, ki dela zgolj na strmoglavljenje sedanjega družabnega in gospodarskega reda, katerega krščansko strokovno gibanje priznava. Ta razložek narekava tudi krščanski strokovni organizaciji drugačno stališče o stanovskih in gospodarskih vprašanjih, kakor ga zavzema socialna demokracija. V velikopoteznem poročilu govornik nato razmotriva stanovske, socialne in organizatorične zadeve, da se zamore podati orientacija bodoče „Zvezine“ taktike. Dveurno poročilo se je splošno odobravalo. Diskuzija je pokazala, kakšno delo je že dovršila zveza in kako razume načeti važna bodoča vprašanja.

Glede na poročilo okrajnega načelnika Roösa se je sprejela resolucija, ki naglašá potrebo, učne pogodbe nimajo toliko namena obrtne izobrazbe, kakor pa da podjetniki dobe cenene delovne moči. Sklenilo se je v tej zadevi še zbirati gradivo.

Skupščino je zaključilo poročilo zgornejebadenskega okrajnega uradnika, ki je govoril o agitaciji med mladoletnimi in med delavkami.

Ste li član

„Prvega ljubljanskega delavskega konsumnega društva“? To društvo je naše. Zato ne pristopajte nobeni drugi konsumni zadrugi kakor „Prvem ljub. del. kons. društvu“.